

Választások és kormányalakítás Szlovákiában: megerősödő szélsőségesek és apátiába esett magyar szavazók

2016. március 5-én tartották az önálló Szlovákia történetének hetedik törvényhozási választását. A parlamenti választáson 23 párt indult el, közülük nyolc tömörülésnek sikerült átlépnie az ötszázalékos parlamenti küszöböt, 13 párt még a voksok egy százalékát sem tudta megszerezni, két párt – a Kereszténydemokrata Mozgalom (KDH) és a Magyar Közösség Pártja (MKP) – pedig százezernél is több szavazatot szerezve maradt a küszöb alatt, hozzájárulva ezzel a jobboldal gyenge szerepléséhez.

Az előzetes várakozásokhoz képest a parlamenti választások eredményei földrengésszerű változásokat eredményeztek: a hagyományos pártok támogatottsága visszaesett, míg a rendszerellenes- és protesztpártok korábban nem látott tömegeket tudtak sikeresen megszólítani. A választásokat megelőzően nem az volt az alapvető kérdés, hogy a 2012 és 2016 között kényelmes parlamenti többség birtokában egyedül kormányzó Smer-SD, illetve annak vezetője, Robert Fico miniszterelnök alakíthat-e március 5. után újra kormányt, hanem az, hogy erre mely pártok bevonásával kerül sor. A különböző közvélemény-kutatások Robert Fico pártjának az utóbbi hónapokban folyamatosan csökkenő, de 30%-ot bőven meghaladó támogatottságot prognosztizáltak, ami alapján úgy tűnt, a Smernek elég lesz egyetlen párt megnyerése ahhoz, hogy a harmadik Fico-kormány is megalakulhasson. Mivel a jobboldali pártok kizárták a Smerrel való együttműködést, így a szakértők valószínűsítették, hogy a parlamentbe várhatóan visszakerülő Szlovák Nemzeti Párt (SNS) lesz az, aki a legkönnyebben igent mond a kormányfőnek. A választások éjszakáján azonban már az exit poll eredmények megmutatták, hogy nem az előzetes forgatókönyv fog megvalósulni.

Az urnazárást követően bemutatott várható eredményeket a választások hivatalos eredménye is megerősítette. Robert Fico pártja ugyan megnyerte a választásokat, ám négy évvel ezelőtti támogatottsága jócskán visszaesett: a 2012-es 44,4%-os eredmény után a mostani választáson a Smer a voksok 28,28 százalékát szerezte meg, ami közel négyszázszázres szavazatcsökkenést jelent. Ennek megfelelően a képviselői helyeinek száma is jelentősen megcsappant (83-ról 49-re). Az ötszázalékos küszöb környékére

mérték a közvélemény-kutatók a Szabadság és Szolidaritás (SaS), valamint az Egyszerű Emberek és Független Személyiségek – NOVA (OLaNO-NOVA) pártokat. A két párt a várakozásokhoz képest nagyon jól teljesített, a Richard Sulík vezette SaS 12,1 százalékos támogatottságot szerezve 21 mandátumhoz jutott, míg az Igor Matovič vezette OLaNO-NOVA 11 százalékos támogatottság mellett 19 képviselői helyet szerzett. Ezzel az eredménnyel jelenleg ez a két párt a szlovák jobboldal vezető ereje. A prognózisoknak megfelelően az SNS négy év után visszajutott a parlamentbe, 2012-es támogatottságát megduplázva szerzett 225 ezer szavazatot, ami az összes voks 8,64 százalékát jelentette (15 mandátum). A legnagyobb meglepetést a választások éjszakáján a Marian Kotleba vezette Mi Szlovákiánk Néppárt (LSNS) parlamentbe jutása jelentette. A közvélemény-kutatások messze a parlamenti küszöb alá mérték a xenofób tömörülést, ám az végül közel 210 ezer voksot szerezve 8,04 százalékos támogatottságot ért el, mely 14 mandátumot eredményezett. További hatalmas meglepetés volt Boris Kollár Sme rodina nevű pártjának jó szereplése. A szlovák celebvilágból ismert gazdag vállalkozó pár hónap alatt gründolt pártja 6,6 százalékos támogatottságot szerzett (11 képviselőhely). Hetedik pártként jutott be a szlovák törvényhozásba a Most-Híd szlovák-magyar vegyespárt. Bugár Béla és pártja rendkívül csalódott volt az eredmények láttán, hiszen tíz százalékos meghaladó eredményre számítottak a párt prominensei. Ehhez képest tovább zsugorodott a párt szavazóbázisa: 2010-ben 205 ezer, 2012-ben 176 ezer, 2016-ban 169 ezer választópolgárt tudott sikeresen megszólítani a Híd. A 6,5 százalékos támogatottság 11 mandátumot eredményezett, közülük heten magyar, négyen szlovák nemzetiségűek. (A hidas magyar képviselőknél kívül még Cséfalvay Katalin a Siet' listájáról és Grendel Gábor az OLaNO–Nova listájáról szerzett parlamenti mandátumot, így összesen kilenc magyar nemzetiségű képviselője lesz a szlovák törvényhozásnak.) 5,6 százalékos eredménnyel zárta a szavazást Radoslav Procházka pártja, a #Siet' (Háló). A 10 képviselői hely csalódás a választásokon először indult párt számára, ugyanis Procházka az elmúlt két évben a jobboldal új vezéréként tetszelgett. 2014 márciusában, az államfőválasztás első fordulójában 400 ezer szavazatot kapott Procházka, aki korábbi KDH-s politikusként elsősorban a kereszténydemokrata pártból kiábrándultakra, valamint a mostani parlamenti választásokon már csupán 0,26%-ot ért, korábban szebb napokat látott SDKÚ-t elhagyó szavazókra számíthatott. Sulíkkal és Matovič-csal ellentétben azonban kevésbé markáns Fico-ellenesség jellemezte az utóbbi időben a

párt és vezetőjének retorikáját; szakértők szerint elsősorban ez vezethetett a csalódást keltő, a parlamenti küszöböt csak kevéssel meghaladó eredményhez. Ugyancsak meglepetést jelentett a KDH parlamentből való kiesése: a kereszténydemokraták 4,94 százalékot szereztek, azaz mindössze néhány ezer szavazat hiányzott számukra a mandátumszerzéshez.

A választási részvétel 59,82 százalékos volt, ami kevesebb mint egy százalékkal haladta meg a 2012-ben tapasztalt választói aktivitást (59,11%). Folytatódott a korábbi választásokon már tapasztalt tendencia, hogy a magyarlakta területeken a választói hajlandóság elmaradt az országos átlagtól. A magyarlakta területként meghatározott 16 déli járás, valamint a főváros és Kassa közül idén már csak Pozsonyban, valamint az ugyancsak döntően szlovákok által lakott Szenci és a Nyitrai járásokban volt az országos átlagot meghaladó a választói aktivitás. 2012-ben még a Dunaszerdahelyi járást is az előbbi kategóriába sorolhattuk, 2016-ban azonban a járás lakosainak csak 56,5 százaléka járult az urnák elé. A másik magyar többségű járásban, a Komáromiban pedig mindössze 49 százalékos volt a részvétel. Ennél kevesebben a déli járások közül csak a Nagyrőcei (46,93%), a Tőketerebesi (48,81%) és a Nagymihályi járásban (43,55%) vettek részt a választáson.

A 2010-es és a 2012-es választásokhoz hasonlóan idén is két párt küzdött a szlovákiai magyarok szavazataiért: a magát regionális és etnikai pártként meghatározó Magyar Közösség Pártja (MKP), valamint a 2009-es megalakulása óta a szlovákiai magyarok és a szlovákok együttműködését szorgalmazó polgári párt, a Most-Híd. A két párt küzdelmének eredménye megegyezik a két korábbi parlamenti választás eredményével: a Híd jobban szerepelt az MKP-nál és parlamenti tényező maradt, míg a Magyar Közösség Pártja zsinórban harmadszor maradt ki a szlovák törvényhozásból.

A Magyar Közösség Pártja ugyan az összefogás jegyében állította össze a választási listáját, azaz megnyitotta azt a fiatalok és a civilek előtt (Fiatal Függetlenek, Via Nova Ifjúsági Csoport, Csemadok), ám az ő segítségükkel sem sikerült átlépnie az ötszázalékos küszöböt. A párt a voksok 4,04 százalékát szerezte meg, ami 105 495 szavazatot jelent. Az eredmények tükrében elmondható, hogy az MKP-nak továbbra is rendkívül stabil, ugyanakkor elégtelen méretű a szavazói bázisa. A négy évvel korábbiakhoz képest a párt idén mintegy 4 ezer szavazattal kapott kevesebbet. Az MKP kis mértékben növelni

tudta szavazói számát a Szenci, a Dunaszerdahelyi, a Lévai és a Rozsnyói járásokban, míg 1 200 új voksolót szerzett a Galántai járásban. A többi déli járásban viszont csökkent a pártot választók száma. A legérzékenyebb veszteséget a tömbmagyar területnek számító Komáromi járásban könyvelhette el az MKP: közel 2 600 szavazót veszített a párt a 2012-es járási eredményéhez képest.

A Híd az összes magyarlakta járásban rontott a négy évvel ezelőtti teljesítményéhez képest. A legkomolyabb visszaesést a Dunaszerdahelyi járásban könyvelhette el a párt: míg 2010-ben még a helyi választók több mint fele a Hídra szavazott (32 ezer voks), addig 2012-ben már alig 26 ezer, idén pedig mindössze 18 600 szavazatot szerzett itt a vegyespárt. Hasonlóan drámai ütemű csökkenést szenvedett el a Híd a Galántai és az Érsekújvári járásban is. Az előbbiben a 2012-es 12 ezres voksszám 8 800-ra olvadt a 2016-os választásokra, míg az Érsekújvári járásban a 15 400 szavazat csökkent 12 ezer alá. A Komáromi járásban 2 500, a Lévaiban pedig 1 500 vokssal apadt a Most-Híd pártot választók száma. Parlamentbe való bejutását a vegyespárt annak köszönheti, hogy nőtt a pártot választó szlovák nemzetiségűek száma: négyezerrel 23 ezerre nőtt a fővárosi szavazóinak száma, míg a nem magyarlakta területként meghatározott „északi” járásokban 25 ezerről 37 500-ra nőtt a Híd szavazótábora.

A 16 déli járásban az MKP 101 910 szavazatot szerzett, míg a Híd 100 913-at. A Híd ugyanitt 2010-ben még 151 ezer, 2012-ben pedig 125 ezer szavazót tudhatott a táborában. Az MKP bázisa alig változott; mindkét korábbi parlamenti választáson 105 ezer szavazatot szerzett a magyarlakta járásokban. A területi részvételi adatok is mutatták, hogy a magyar választók többsége otthon maradt, a fenti számok alapján pedig kijelenthetjük, hogy a Most-Híd pártot elhagyók csak kis részét tudta az MKP megszólítani. Az etnikai pártnak a parlamentbe jutáshoz mintegy 25 ezer szavazat hiányzott, a Hídtól átpártolt voksolók csupán arra voltak elegendők, hogy csökkentsék a negatív demográfiai folyamatokból eredő veszteségeket. Egyértelműnek tűnik, hogy a magyar választók, akiknek az MKP és a Híd között kellett volna választaniuk, inkább távol maradtak a szavazástól.

A választásokat követően az elemzők egyetértettek abban, hogy gördülékeny koalíciós tárgyalásokra, valamint gyors kormányalakításra nem lehet számítani. Kétségtelen volt, hogy a szokásjog alapján Robert Fico, a választásokon győztes Smer vezetője kap

megbízást a kormányalakításra Andrej Kiska államfőtől. A 150 fős törvényhozásban a 49 mandátumot birtokló baloldali pártnak legalább további 27 mandátumra volt szüksége a kormányalakításhoz. Az SaS és az OĽaNO a kampány során mindvégig következetesen, majd a választási eredmények ismeretében is határozottan kizárta a Ficóval való együttműködést. Kotleba idegengyűlölő pártjával valamennyi parlamenti párt kizárt mindenféle közösködést, Boris Kollár pedig jelezte, nem kíván koalícióra lépni senkivel, legfeljebb kívülről hajlandó támogatni egy jobboldali kormányt. A fentiek alapján maradt tehát a Smer számára a Most-Híd, az SNS és a Siet', mint számításba jöhető koalíciós partner. Bugár Béla pedig egyértelműen kizárta az együttműködést a Ján Slotától korábban megszabadult, és ezt követően megújult, ám a nemzetállam építését és a szlovák hazafiasság erősítését továbbra is szorgalmazó nacionalista párttal. A fordulatra március 12-ig kellett várni: egy héttel a választásokat követően Andrej Danko, az SNS vezetője kijelentette, egy esetleges jobboldali kormány megalakítását pártja nem támogatja, vagy Fico alakít kormányt, vagy pedig szakértői kabinet irányítja majd az országot az előrehozott választásokig. Ezt követően Bugár Béla, aki a hét folyamán többször jelezte, hogy nem lépne be a Smer vezette kormánykoalícióba, bejelentette, hogy pártja elutasítja egy ügyvivő kormány megalakítását és az előrehozott választásokat, mert azok hozzájárulnának a szélsőséges pártok megerősödéséhez. Ezért felszólította a „standard” pártokat, a Smert, az SaS-t, az SNS-t és a Siet'-et, hogy a helyzet stabilizálása érdekében legyenek nyitottak a kompromisszumokra, amelyek nélkülözhetetlenek a stabil kormány létrejöttéhez. Közülük a liberális SaS továbbra is elutasította az együttműködést a Smerrel, Procházka és Bugár pedig a jobboldali pártok és szavazóik túlnyomó többségének szemében árulóvá vált azzal, hogy előzetes ígéreteiktől eltérően szövetségre léptek Ficóval.

A koalíciós tárgyalások rendkívül gördülékeny ütemben zajlottak le, a négy párt már március 15-én aláírta a harmadik Fico-kormány prioritásait tartalmazó dokumentumot. Ennek a kisebbségi jogokkal kapcsolatos intézkedéseket nevesítő része az alábbiakat tartalmazza: törvény a Kisebbségi Kulturális Alapról, a kisebbségi nyelvhasználati törvény összeegyeztetése a gyakorlattal és a nemzetiségileg vegyesen lakott területeken található kisiskolák fenntartása, valamint a szlovák nyelv oktatása módszertanának átalakítása a nemzetiségi iskolákban. Természetesen az, hogy ezek gyakorlatba való átültetése miként valósul meg, mi lesz a kapcsolódó intézkedések pontos tartalma,

jelenleg még nem tudható. Rossz előjel ugyanakkor, hogy a magyar szempontból fontos oktatási tárcát az SNS kapta meg. Nem tudni, hogy tárgyalások tárgyát képezte-e, mindenestre tény, hogy a 2012-ben 14 év után megszüntetett kisebbségért és emberi jogokért felelős miniszterelnök-helyettesi poszt helyreállítására nem került sor. A harmadik Fico-kormányban egyébként 15 tagja lesz: a miniszterelnök, a befektetésekért felelős miniszterelnök-helyettes és 13 miniszter. A Smer kilenc, az SNS három, a Híd kettő, a Siet' pedig egy kormánytag ad. A Most-Híd adja a környezetvédelmi és az igazságügyi minisztert, továbbá öt államtitkárt is nevezhet a párt, Bugár Béla pedig a törvényhozás egyik alelnöke lesz.

Április 23-án tartja alakuló ülését a szlovák parlament, a kormányt adó négy párt képviselőinek száma azonban már most fogyatkozni kezdett. A Háló párt három képviselője jelezte, hogy nem fogják támogatni Fico kormányfővé válását, a Híd részéről pedig Simon Zsolt, a párt egyik meghatározó arca, alelnöke jelentette ki, hogy nem hajlandó támogatni egy olyan kormányt, amelynek tagjaihoz köthető egyebek mellett Malina Hedvig lassan tíz éve tartó kálváriája. Ezzel a 85 tagú parlamenti többség 81-re olvadt. Simon a Híd Országos Tanácsának ülését követően azt is jelezte, elhagyja a pártot. Közben a szlovák liberális és a felvidéki magyar sajtó legtöbb kommentárja a Híd végét vizionálja a Smerrel (és az SNS-szel) való koalíciókötése kapcsán. Peter Schultz, a SME napilapban megjelent írásában Bugár harakirijéről írt, Grigorij Mesežnikov politológus, a Közéleti Kérdések Intézetének (IVO) igazgatója a Híd koalíciókötését súlyos választási csalásnak nevezte, Hunčík Péter, az egyik legismertebb szlovákiai magyar véleményformáló pedig úgy véli, Bugár „pártjának tagjai utolsó alkalommal ülnek a parlamentben”.

Az MKP 2010 és 2012 után az idejüli parlamenti választáson sem tudott mandátumot szerezni, miközben a demográfiai folyamatoknak köszönhetően az egyébként stabil választói bázisa megcsappant. A Híd párt a déli, magyarlakta járásokban az elmúlt hat év alatt 50 ezer szavazót veszített el, erősödni csak Pozsonyban és a nem magyarlakta járásokban tudott. A két párt közötti törésvonalat az etnikai jelleg jelenti: az MKP számára elfogadhatatlan a Híd interetnikus jellege, az utóbbi viszont a tisztán etnikai alapon való politizálást anakronisztikusnak tartja. A törésvonal, a két párt önmeghatározása azonban a kormányalakítás fényében zárójelbe kerül: a nacionalista SNS-szel és a populista, számos korrupciós botrányjal terhelt Smerrel való hidas

koalíciókötés az eljelentéktelenedés szélére sodorhatja a vegyespártot. A feltételezhetően számos liberális irányultságú szlovák választóját Bugár Béla pártja már a Ficóval folytatandó tárgyalások bejelentésének hírére elveszítette, a magyar szavazók pedig nem fogadják el, hogy olyan pártra szavaztak, mely hajlandó koalícióra lépni azzal a nemzeti párttal, mely a '90-es évektől több ciklus során is az állam ellenségeinek tekintette a magyarokat. Önmagában a Híd esetleges meggyengülése nem eredményezi majd a magyar választók „visszatalálását” az MKP-hoz, amit jól mutatnak a 2012-es és a 2016-os választási eredmények is. Az MKP-ban Berényi József elnök lemondását követően tisztújítás lesz, az új vezetésnek a párt politikáját is új alapokra kell helyeznie. A már megkezdett fiatalításnak, közösségépítésnek folytatódnia kell, intenzívebb együttműködést szükséges kialakítani a parlamenti ellenzék elfogadhatóbb pártjaival (SaS, OLANO-NOVA), hatékonyabban kell reagálnia nem csupán a felvidéki magyar közösséget érintő eseményekre, hanem az ország mindennapjait befolyásoló fejleményekre is. Történelmi felelősség terhelheti most az MKP-t és történelmi a lehetőség is: megfelelő, korszerű országos programmal, a politikából (és a Hídból) kiábrándultak sikeres megszólításával lehet remény a felvidéki magyarság politikai képviselőit megerősítésére. Ehhez pedig arra van szükség, hogy a jövőbeli magyar-magyar együttműködés minél szélesebb körű legyen.